INTEGRALE OMGEVINGSVISIE WINTERSWIJK

Onderlegger bij de startnotitie | Integratieopgaven en thematische opgavematrices

Doel, werkwijze en leeswijzer

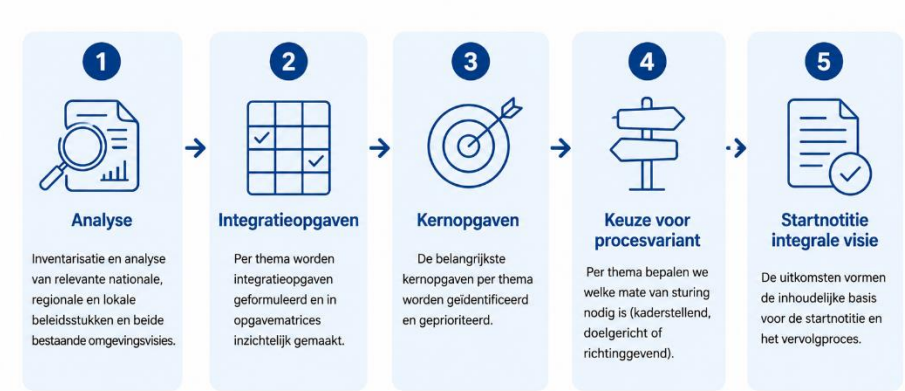
Deze bijlage vormt de inhoudelijke onderlegger bij de startnotitie voor de integrale Omgevingsvisie Winterswijk. De bijlage laat per thema zien welke opgaven ontstaan bij het samenbrengen van de Omgevingsvisie Kom en de Omgevingsvisie Buitengebied tot één integrale omgevingsvisie voor het hele grondgebied van Winterswijk. Daarmee wordt zichtbaar waar de bestaande visies goed op elkaar aansluiten, waar actualisatie nodig is en waar richtinggevende keuzes of nadere uitwerking worden gevraagd.

De analyse is gebaseerd op relevante nationale, regionale en lokale beleidsstukken en op de inhoud van beide bestaande omgevingsvisies. AI is gebruikt als hulpmiddel voor inventarisatie, ordening en vergelijking van beleidslijnen. De uitkomsten zijn vervolgens ambtelijk geïnterpreteerd, aangescherpt en vertaald naar integratieopgaven voor de nieuwe visie.

Daarbij vormt ook de motie “Versterken integraliteit, afwegingskracht en toetsbaarheid” een belangrijk aandachtspunt. Deze motie benadrukt dat de integrale omgevingsvisie niet alleen ambities moet verbinden, maar ook moet voldoen aan eisen van samenhang, uitlegbaarheid en toepasbaarheid. Dat vraagt om een visie waarin keuzes expliciet worden gemaakt, belangen zichtbaar worden afgewogen en de visie voldoende houvast biedt als richtinggevend kader voor ruimtelijke initiatieven, programma’s en het omgevingsplan.

Per thema bevat de bijlage een kernbeeld, een opgavematrix en een korte conclusie. De opgaven zijn bewust als vraag geformuleerd, omdat zij aangeven welke afwegingen richting de integrale omgevingsvisie nog moeten worden gemaakt. Daarmee vormt de bijlage geen eindbeeld, maar een gestructureerde agenda voor het vervolgproces.

De opgaven zijn geen nieuwe beleidskeuzes. Zij maken zichtbaar waar bestaande keuzes moeten worden verbonden, waar actualisatie nodig is en waar college en raad richting moeten geven. De indicatieve zwaarte per thema helpt om te bepalen welke onderwerpen vooral om ordening vragen en welke thema’s om expliciete bestuurlijke keuzes vragen.

Indicatieve zwaarte van de integratieopgave per thema

Thema	Zwaarte integratieopgave	Kern van de opgave
1. Erfgoed en identiteit	**Beperkt tot middelgroot**	Visies sluiten goed aan. Opgave: kwaliteitsprincipes, beoordelingsinstrumenten, gebiedsdifferentiatie en bovenlokale positionering van waardevol cultuurlandschap verbinden.
2. Groen en levend dorp	**Zware opgave, eerst speelruimte bepalen**	Natuur, water, bodem en landschap kennen bovenlokale randvoorwaarden. De visie moet keuzeruimte bepalen en richting geven aan onder andere groen-blauwe hoofdstructuur, water- en bodemsturend, komrand en balans tussen functies.
3. Leefbaar en aantrekkelijk wonen	**Zware opgave, keuze maken**	De groeiambitie vraagt om ruimtelijke vertaling: verhouding tussen inbreiding, transformatie, verdichting, uitbreiding, uitleglocaties, voorzieningen en randvoorwaarden voor komrand, buurtschappen en buitengebied.
4. Bereikbaar en toegankelijk	**Middelgrote opgave**	Hoofdlijnen zijn bekend, maar moeten worden gekoppeld aan groei, voorzieningen, economie, recreatie, komrand, buitengebied, station/hubs en regionale bereikbaarheid.
5. Duurzaam, energieneutraal en circulair	**Zware opgave, keuze maken**	De ambitie voor klimaat- en energieneutraliteit vraagt gemeentebrede ruimtelijke keuzes over energieopwekking, opslag, warmtetransitie, netcapaciteit, circulariteit en omgevingskwaliteit.
6. Economisch vitaal	**Middelgrote opgave**	De visie moet centrum, werklocaties, buitengebied, recreatie en ruimtelijke kwaliteit verbinden tot één ruimtelijk-economische koers.
7. Gezond, inclusief en veilig	**Beperkt tot middelgroot**	De basis sluit aan. Opgave: gezondheid, ontmoeten, toegankelijkheid en milieukwaliteit gemeentebreed borgen en gebiedsgericht toepassen, vooral bij woonlocaties, komrand en buitengebied.

1 THEMA 1 | ERFGOED EN IDENTITEIT

Beleidsdekking	Hoog
Zwaarte integratieopgave	**Beperkt tot middelgroot**
Hoofdreden	De koers is verenigbaar. De opgave zit vooral in het verbinden van kwaliteitsprincipes en instrumenten, met aandacht voor onder andere gebiedsdifferentiatie en bovenlokale positionering.
Primair betrokken gebied	Kom, buitengebied en komrand

Kernbeeld

Erfgoed en identiteit vormen in beide omgevingsvisies een stevige basis voor ruimtelijke ontwikkeling. De koers is grotendeels verenigbaar: beide visies gebruiken erfgoed, identiteit, landschap en ruimtelijke kwaliteit als afwegingsbasis. De integratieopgave zit vooral in het expliciet maken welke principes gemeentebreed gelden en waar gebiedsspecifieke differentiatie nodig is.

De Omgevingsvisie Kom werkt meer vanuit identiteit, gebiedsbiografieën en het verdrag van Faro. De Omgevingsvisie Buitengebied werkt vanuit cultuurlandschap, kernkwaliteiten, Atlas Omgevingskwaliteit en behoud door ontwikkeling. De integrale visie moet deze kwaliteitsinstrumenten logisch verbinden en bepalen hoe de bovenlokale erkenning van het Land van Winterswijk strategisch wordt benut.

Opgavematrix

Concrete opgave	Wat speelt er?	Wat vraagt dit voor de integrale visie?	Type opgave
Welke rol krijgen erfgoed, identiteit, landschap en ruimtelijke kwaliteit als afwegingsbasis voor ruimtelijke ontwikkeling, en welke uitgangspunten gelden gemeentebreed of juist gebiedsspecifiek?	Beide visies gebruiken erfgoed, identiteit en ruimtelijke kwaliteit als basis, maar met verschillende accenten. Integratie betekent niet dat overal hetzelfde kwaliteitskader moet gelden: sommige principes zijn gemeentebreed, andere vragen een gebiedsspecifieke benadering.	De integrale visie moet bepalen welke erfgoed-, identiteits-, landschaps- en kwaliteitsprincipes voor heel Winterswijk gelden en waar gebiedsspecifieke uitwerking of differentiatie nodig is voor onder andere de kom, komrand, buurtschappen en buitengebied.	Integratieopgave / strategische keuzevraag
Hoe brengen we de bestaande kwaliteits- en beoordelingsinstrumenten logisch met elkaar in verband?	De Omgevingsvisie Kom werkt met identiteit, gebiedsbiografieën en ruimtelijke kwaliteit. De Omgevingsvisie Buitengebied werkt met kernkwaliteiten, Atlas Omgevingskwaliteit, en een locatiebeoordelings-systematiek voor initiatieven op en rond erven. Die locatiebeoordeling heeft draagvlak in het buitengebied, maar de ervaringen binnen de organisatie zijn wisselend.	De integrale visie moet bepalen hoe de verschillende instrumenten zich tot elkaar verhouden. Expliciet moet worden afgewogen of de locatiebeoordelingssystematiek voor het buitengebied wordt behouden, aangescherpt, geïntegreerd in een breder kwaliteitskader of anders wordt geborgd in het beleidshuis.	Integratieopgave / strategische keuzevraag
Hoe benutten en vertalen we de bovenlokale erkenning van Winterswijk als waardevol cultuurlandschap?	In de ontwerp Nota Ruimte wordt Winterswijk genoemd als Land van Winterswijk vanwege het waardevolle cultuurlandschap. Ook de ontwerp Omgevingsvisie Gelderland sluit daarbij aan. De bestaande visies voor kom en buitengebied bevatten al veel bouwstenen. De bovenlokale positionering kan relevant zijn voor landschap, erfgoed, recreatie, lobby en ruimtelijke kwaliteit. De status en doorwerking moeten wel worden gecontroleerd.	De integrale visie moet bepalen of en hoe deze positionering strategisch wordt benut, en welke kansen het ons biedt om tot een stevige positiebepaling te komen.	Strategische keuzevraag
Hoe gaan we om met verandering in waardevolle landschappen, erven en structuren: wat behouden we, wat versterken we, waar is	De Omgevingsvisie Buitengebied werkt bij ontwikkelingen vanuit het principe dat ontwikkelingen mogelijk zijn als zij bijdragen aan de kwaliteit van het gebied. Tegelijk	De integrale visie moet duidelijk maken hoe Winterswijk omgaat met de verandering van landschap, erven en structuren. In de omgevingsvisie dient te worden opgenomen	Strategische keuzevraag

ontwikkeling mogelijk en onder welke voorwaarden?	veranderen landschap, erven en functies. Dit raakt vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing (hierna: VAB), erftransformatie, landbouw, wonen, recreatie en duurzaamheid.	welke kwaliteiten, op welke locatie, leidend zijn bij ontwikkeling en welke voorwaarden daarbij gelden.	
Hoe verbinden we erfgoed met verduurzaming en herbestemming?	De Omgevingsvisie Kom benoemt hergebruik van historische gebouwen. De Omgevingsvisie Buitengebied benoemt erven, VAB en waardevolle bebouwing. Dit raakt wonen, economie, duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. De opgave zit vooral in de vraag hoe nieuw gebruik kan bijdragen aan behoud van erfgoed, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid zonder dat waardevolle gebouwen, erven of landschappelijke structuren hun karakter verliezen.	De integrale visie moet een hoofdlijn opnemen waarin duidelijk wordt gemaakt hoe bestaand erfgoed en karakteristieke bebouwing toekomstbestendig worden gehouden.	Integratieopgave

Conclusie thema

De startnotitie hoeft voor erfgoed en identiteit geen fundamentele koerswijziging te organiseren. Wel moet zij opdracht geven om de kwaliteitsprincipes, beoordelingsinstrumenten en gebiedsspecifieke uitwerking van kom, komrand, buurtschappen en buitengebied te verbinden. De conclusie sluit aan bij de beperkte tot middelgrote zwaarte: vooral ordenen, borgen en strategisch benutten van de bovenlokale positionering.

2 THEMA 2 | GROEN EN LEVEND DORP

Beleidsdekking	Middel
Zwaarte integratieopgave	**Zware opgave, eerst speelruimte bepalen**
Hoofdreden	Er spelen harde en deels nog ontwikkelende randvoorwaarden rond onder andere natuur, water en bodem. Eerst moet duidelijk worden waar gemeentelijke speelruimte zit, voordat richtinggevende keuzes worden gemaakt.
Primair betrokken gebied	Buitengebied, komrand en groenstructuur kom

Kernbeeld

Groen, water, bodem, natuur en landschap vormen een zware integratieopgave, omdat lokale ambities samenkomen met bovenlokale randvoorwaarden vanuit rijk, provincie en waterschap. Voordat richtinggevende keuzes kunnen worden gemaakt, moet eerst scherp zijn wat juridisch of feitelijk vastligt rond Natura 2000, stikstof, water, bodem en natuur, en waar bestuurlijke keuzeruimte bestaat.

Tegelijk vraagt de integrale visie om een samenhangende groen-blauwe hoofdstructuur voor kom, komrand, buurtschappen en buitengebied. De opgave is om water en bodem sturend, biodiversiteit, klimaatadaptatie, recreatief gebruik, landbouw, leefbaarheid, natuur en landschappelijke kwaliteit gebiedsgericht te verbinden. De komrand krijgt daarin waarschijnlijk een sleutelrol als overgangszone waar de samenhang tussen kom en landschap wordt gelegd op gebied van wonen, landschap, water, mobiliteit en mogelijke uitleglocaties samenkomen.

Opgavematrix

Concrete opgave	Wat speelt er?	Wat vraagt dit voor de integrale visie?	Type opgave
Welke natuur-, water- en bodemrandvoorwaarden moeten eerst in beeld worden gebracht voordat ruimtelijke keuzes in buitengebied en komrand worden gemaakt?	Rond Natura 2000, water, bodem, natuur en mogelijk stikstof spelen randvoorwaarden vanuit rijk en provincie die nog in ontwikkeling zijn. Eerst moet duidelijk worden wat vastligt en waar gemeentelijke keuzevrijheid bestaat. Daarbij is ook de Europese Natuurherstel- verordening relevant. Deze verordening is in 2024 in werking getreden en verplicht lidstaten om natuurherstel structureel te verankeren, ook buiten natura 2000-gebieden. Er geldt onder meer dat er richting 2030 geen nettoverlies mag optreden van stedelijke groene ruimte en stedelijke boomkroonbedekking, waarna een verdere toename wordt nagestreefd. De concrete doorwerking voor Nederland wordt verder uitgewerkt in het nationale Natuurherstelplan.	De integrale visie moet onderscheid maken tussen harde randvoorwaarden en bestuurlijke keuzeruimte, voordat richting wordt gekozen voor buitengebied en komrand. Deze randvoorwaarden zijn essentieel om invulling te kunnen geven aan onder andere de woningbouwopgave.	Randvoorwaarde / eerst speelruimte bepalen
Welke ontwikkelruimte krijgt het buitengebied, en hoe houden we natuur, landbouw, landschap, leefbaarheid en recreatief gebruik met elkaar in balans?	In het buitengebied komen meerdere belangen en opgaven samen. Bovenlokale en regionale lijnen leggen meer nadruk op Natura 2000, water- en bodemkwaliteit, droogte, emissiereductie, natuurinclusieve en kringloopgerichte landbouw en balans in recreatief gebruik. Recreatie en toerisme zijn belangrijk voor beleving en economie, maar leunen op landschap, rust, natuur en routes. Het behouden en/of versterken van de leefbaarheid in het buitengebied vraagt nog weer andere accenten. De raad heeft al enige prioritering meegeven met de motie “‘Coulissenlandschap als drager van natuur en toekomst”.	De integrale visie moet richting geven aan het ontwikkelperspectief voor het buitengebied. Wanneer de randvoorwaarden van natuur-, water- en bodem duidelijk zijn, kunnen hierbinnen strategische keuzes gemaakt worden. Daarbij moet duidelijk worden waar functies elkaar kunnen versterken en waar grenzen of voorwaarden nodig zijn. De visie hoeft geen gebiedsmaatregelen uit te werken, maar moet wel aangeven welke principes leidend zijn en waar nadere uitwerking nodig is.	Strategische keuzevraag

Hoe brengen we de groen- en blauwe waterstructuur van kom en buitengebied samen?	De Omgevingsvisie Kom werkt vanuit vergroening, de Whemerbeek en groen-blauwe dooradering. De Omgevingsvisie Buitengebied werkt vanuit landschap, beken, houtwallen, kernkwaliteiten en natuurverbindingen.	De inetgrale visie moet een samenhangende hoofdstructuur schetsen en bepalen welke onderdelen richtinggevend zijn voor ruimtelijke ontwikkeling. De groen-blauwe structuren lopen in principe logisch in elkaar over van buiten naar binnen, maar hiervoor moet dezelfde overkoepelende terminologie gezocht worden.	Integratieopgave
Waar zijn gebiedsspecifieke keuzes nodig voor groen, water en landschap?	Niet overal hoeft hetzelfde principe te gelden. Kom, komrand, buurtschappen, beekdalen, natuurgebieden en agrarisch landschap vragen verschillende accenten.	De integrale visie moet bepalen wat gemeentebreed geldt en waar gebiedsdifferentiatie nodig is. De cultuurhistorische atlas en het onderzoek Basiskwaliteit Natuur en Landschap kunnen hierin ondersteunend zijn.	Strategische keuzevraag
Welke rol krijgt de komrandzone als groene, landschappelijke en klimaatadaptieve overgangszone?	De komrand vormt de overgangszone tussen kom en buitengebied. In deze overgangszone gaan we kijken naar nieuwe verhoudingen tussen wonen, landschap, water, recreatie, biodiversiteit en mobiliteit. . Deze opgave heeft ook een link met de motie “Uitwerking beleidskeuzes Omgevingsvisie Buitengebied”.	De integrale visie moet aangeven welke rol de komrand krijgt als overgang tussen dorp en buitengebied en onder welke voorwaarden ontwikkeling mogelijk is.	Strategische keuzevraag
Hoe laten we het principe ‘water en bodem sturend’ doorwerken naar het hele grondgebied van Winterswijk?	In de Omgevingsvisie Kom is al bepaald dat water en bodem sturend zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen. Ook in bovenlokale kaders van rijk, provincie en waterschap is dit principe richtinggevend. In de Omgevingsvisie Buitengebied is deze lijn minder expliciet als leidend principe opgenomen.	De integrale visie moet het principe ‘water en bodem sturend’ opnemen als ruimtelijk uitgangspunt voor het hele grondgebied en gebiedsgericht laten doorwerken bij woningbouw, uitleglocaties, landbouw, natuur, groen-blauwe structuren en gebiedsontwikkeling in het buitengebied. De signaleringskaart Achterhoek+ kan hierin ondersteunend zijn.	Integratieopgave / randvoorwaarde
Hoe versterken we biodiversiteit en natuurinclusief ontwikkelen in kom, komrand en buitengebied?	Biodiversiteit speelt op verschillende schaalniveaus: in de kom via meer groen, minder verharding, bomen, schaduw, water en soortenrijk groen; in de komrand via groene verbindingen en klimaatadaptatie; en in het buitengebied via landschap, houtwallen, bermen, beken, erven, landbouw, natuurgebieden en verbindingen tussen natuur en landschap.	De integrale visie moet bepalen welke uitgangspunten voor biodiversiteit en natuurinclusief ontwikkelen gemeentebreed gelden en waar gebiedsspecifieke uitwerking nodig is. Daarbij moet duidelijk worden wat de visie zelf vastlegt en wat later wordt uitgewerkt.	Integratieopgave
Hoe borgen en verbreden we de bestaande lijn over vergroening, klimaatadaptatie, gezondheid en leefbaarheid uit de Omgevingsvisie Kom?	De Omgevingsvisie Kom bevat duidelijke uitgangspunten over vergroening, klimaatadaptatie, hittestress, wateropvang, schaduw en koele plekken. Ook het WRP, de klimaatadaptatiestrategie en de groenstructuurvisie bebouwde kom ondersteunen deze lijn.	De integrale visie moet de bestaande lijn uit de visie kom borgen en gebiedsgericht verbreden. Daarbij moet duidelijk worden welke principes gemeentebreed gelden en welke accenten gebiedsspecifiek zijn. Daarbij moet duidelijk worden hoe klimaatadaptatie en water en bodem sturend meewegen bij woningbouw, mogelijke uitleglocaties, bedrijventerreinen, groen-blauwe structuren, landbouw, natuur, beekdalen en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.	Integratieopgave

Conclusie thema

Voor groen en een levend dorp moet de startnotitie de zwaarte van de opgave expliciet maken: eerst de harde randvoorwaarden en bestuurlijke speelruimte rond natuur, water, bodem en landschap in beeld brengen, daarna pas richting kiezen. Vervolgens kan de integrale visie de groen-blauwe hoofdstructuur, de opgave in van de komrand en de gebiedsspecifieke balans tussen natuur, landbouw, landschap, recreatie en leefbaarheid uitwerken.

3 THEMA 3 | LEEFBAAR EN AANTREKKELIJK WONEN

Beleidsdekking	Middel
Zwaarte integratieopgave	**Zware opgave, keuze maken**
Hoofdreden	De groeiambitie is in hoofdlijn gekozen, maar vraagt om een ruimtelijke afwegingslijn voor onder andere inbreiding, verdichting, uitbreiding, mogelijke uitleglocaties, doelgroepen en voorzieningen.
Primair betrokken gebied	Gemeentebreed

Kernbeeld

Bij wonen is de groeiambitie in hoofdlijn al gekozen, maar de ruimtelijke vertaling vraagt nog om duidelijke bestuurlijke keuzes. De zware opgave zit niet alleen in het aantal woningen, maar vooral in de vraag hoe circa 2.500 woningen landen in de bestaande kom, komrand, buurtschappen en mogelijk buitengebied, en hoe inbreiding, transformatie, verdichting, uitbreiding en uitleglocaties zich tot elkaar verhouden.

De integrale visie moet woningbouw verbinden met voorzieningen, arbeidsmarkt, woonmilieus, doelgroepen, wonen-zorg-welzijn, leefbaarheid en bereikbaarheid. Daarbij moet duidelijk worden welke randvoorwaarden gelden voor nieuwe woonlocaties, en in samenhang met landschap, erfgoed, natuur, landbouw, water en bodem, mobiliteit, energie-infrastructuur, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit. De ruimtelijke hoofdkeuzes horen in de visie.

Opgavematrix

Concrete opgave	Wat speelt er?	Wat vraagt dit voor de integrale visie?	Type opgave
Hoe vertalen we de gekozen groeiambitie van circa 2.500 woningen naar een ruimtelijke afwegingslijn?	De keuze voor groei is in hoofdlijn al gemaakt in de Omgevingsvisie Kom. Deze lijn sluit aan bij de regionale positionering en lobby richting provincie en Rijk. Groei vraagt om keuzes over de volgorde en verhouding tussen bouwen binnen bestaand bebouwd gebied en bouwen daarbuiten. Daarnaast ligt er een motie "Nu extra woningbouwplannen" om naast inbreiding ook te zoeken naar mogelijke uitleglocaties.	De integrale visie moet een samenhangende ruimtelijke afwegingskader bieden voor waar en hoe deze groei ruimtelijk kan landen. Daarbij moet duidelijk worden hoe inbreiding, transformatie, verdichting, uitbreiding en mogelijke uitleglocaties zich tot elkaar verhouden.	Ruimtelijke vertalingsopgave
Welke rol krijgen bestaande kom, komrand, buurtschappen en buitengebied in de woningbouwopgave?	De woningbouwopgave raakt niet alleen de fysieke kom, maar ook de komrand en mogelijk het buitengebied. De Omgevingsvisie Kom en de Omgevingsvisie Buitengebied leggen hierin nu verschillende accenten. De motie “Uitwerking beleidskeuzes Omgevingsvisie Buitengebied” vraagt om in de Omgevingsvisie voorstellen te doen voor de toekomstige begrenzing van de ruimte voor stedelijke ontwikkelingen.	De integrale visie moet vanuit de integrale samenhang duidelijk maken welke rol de verschillende delen van Winterswijk krijgen in wonen, leefbaarheid en de woningbouwopgave. Daarbij moet worden aangegeven wat gemeentebreed geldt en waar differentiatie en kansen liggen tussen kom, komrand, buurtschappen en buitengebied. .	Strategische keuzevraag / integratieopgave
Hoe zorgt woningbouwgroei voor behoud en versterking van voorzieningen, leefbaarheid en arbeidsmarkt?	De groeiambitie in aantal woningen is mede ingegeven door het behoud van voorzieningen, het aantrekken en vasthouden van jonge huishoudens en het ondersteunen van de arbeidsmarkt.	De integrale visie moet woningbouw koppelen aan voorzieningen, bereikbaarheid, ontmoeting, arbeidsmarkt en leefbaarheid. Daarbij moet duidelijk worden waar woningbouw het meeste bijdraagt aan draagvlak voor voorzieningen en waar andere vormen van leefbaarheidsversterking nodig zijn.	Integratieopgave

Welke woonmilieus en doelgroepen zijn ruimtelijk bepalend voor de groeiopgave?	De opgave gaat niet alleen over aantallen, maar ook over woonmilieus die passen bij de gewenste bevolkingssamenstelling. Uit de beleidsanalyse komen onder meer jonge gezinnen, jongeren, starters, ouderen, zorgvragers en arbeidsmarktgerelateerde doelgroepen terug. De regionale woonagenda benoemt passende woningen, betaalbaarheid, levensloopbestendig- heid en woonmilieus. Hierover zijn ook uitgangspunten opgenomen in het volkshuisvestelijk afwegingskader.	De integrale visie moet op hoofdlijnen aangeven welke woonmilieus nodig zijn en waar die ruimtelijk het beste passen. De precieze programmering per doelgroep hoort vooral in het volkshuisvestingsprogramma, maar de ruimtelijke betekenis moet in de visie herkenbaar zijn. Door Sweco is in het verleden een onderzoek opgesteld welke woonmilieus nodig zijn in Winterswijk. Dit onderzoek kan helpen om een keuze te maken welke milieus we willen faciliteren.	Strategische keuzevraag
Hoe verbinden we wonen, zorg, welzijn en nabijheid van voorzieningen ruimtelijk met elkaar?	De regionale woonagenda en/of regionale woonzorgstrategie vragen om een lokale visie op wonen en zorg. De Omgevingsvisie Kom bevat al uitgangspunten over levensloopbestendig wonen, zorg nabij en voorzieningen. In de Omgevingsvisie Buitengebied komt dit terug via vergrijzing, sociaal vitaal platteland en passende woonvormen.	De integrale visie moet benoemen wat wonen, welzijn, ontmoeting, bereikbaarheid en voorzieningen ruimtelijk van elkaar vragen. Vooral bij nieuwe woonlocaties, verdichting en buurtschappen moet duidelijk zijn welke uitgangspunten voor nabijheid en toegankelijkheid gelden.	Integratieopgave / beleidsmatige opgave
Welke ruimte is er voor wonen in buurtschappen via maatwerk, transformatie, VAB en woningsplitsing?	Het buitengebied is niet alleen relevant als mogelijke uitbreidingsruimte. Er spelen ook vragen rond erven, functieverandering, woningsplitsing, VAB, leefbaarheid en landschappelijke inpassing. De Omgevingsvisie Buitengebied werkt vooral kwalitatief. De Omgevingsvisie Kom is juist kwantitatiever en sterker gericht op groei in de kom. De integrale visie moet deze lijnen met elkaar verbinden.	De integrale visie moet bepalen welke vormen van wonen in buurtschappen en buitengebied passend zijn en onder welke voorwaarden. In het Volkshuisvestingsprogramma zijn hier al uitspraken over gedaan die ondersteunend zijn aan de te maken keuzes in de omgevingsvisie.	Strategische keuzevraag / gebiedsdifferentiatie
Welke randvoorwaarden moeten meewegen bij nieuwe woonlocaties en mogelijke uitleglocaties?	Nieuwe woonlocaties raken niet alleen wonen, maar ook landschap, erfgoed, natuur, landbouw, water en bodem, mobiliteit, energie-infrastructuur, voorzieningen, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit. Uit de beleidsanalyse komen deze randvoorwaarden terug vanuit onder meer provinciaal beleid, de regionale woonagenda en het principe water en bodem sturend.	De integrale visie moet benoemen welke randvoorwaarden in ieder geval onderdeel zijn van de ruimtelijke afweging bij nieuwe woonlocaties. De natuur-, water- en bodemrandvoorwaarden vanuit rijk, provincie en waterschap dienen hiervoor als kader. De exacte uitwerking kan verschillen afhankelijk van het gekozen sturingsniveau: principes, criteria, zoekgebieden of locaties. Hierbij sluiten we aan bij het afwegingskader woningbouw en de Wet versterking regie volkshuisvesting.	Randvoorwaarde / strategische keuzevraag

Conclusie thema

Wonen blijft een zware opgave waarin de startnotitie college en raad om richtinggevende keuzes moet vragen. De kern is een samenhangende ruimtelijke afwegingslijn voor groei: waar wordt gebouwd, voor welke woonmilieus en doelgroepen, onder welke randvoorwaarden en met welke betekenis voor voorzieningen, arbeidsmarkt, zorg, leefbaarheid en buurtschappen. De conclusie moet daarom niet alleen over volkshuisvesting gaan, maar vooral over de ruimtelijke vertaling van de groeiambitie en de sociale opgaven.

4 THEMA 4 | BEREIKBAAR EN TOEGANKELIJK

Beleidsdekking	Hoog
Zwaarte integratieopgave	**Middelgrote opgave**
Hoofdreden	De basis is aanwezig. De opgave zit vooral in het actualiseren en verbinden van bereikbaarheid met onder andere woningbouwgroei, voorzieningen, station/hubs en regionale of grensoverschrijdende ambities.
Primair betrokken gebied	Gemeentebreed en grensregio

Kernbeeld

Bereikbaarheid en toegankelijkheid zijn in de bestaande visies en recente mobiliteitsstukken grotendeels goed gedekt. De integratieopgave is middelgroot: de hoofdlijnen zijn bekend, maar moeten nadrukkelijker worden gekoppeld aan woningbouwgroei, mogelijke uitleglocaties, voorzieningen, bedrijvigheid, recreatie, energie-infrastructuur en ontwikkelingen in komrand en buitengebied.

De integrale visie moet de Winterswijkse mobiliteitsladder borgen als ruimtelijk principe en tegelijk positie kiezen op regionale en grensoverschrijdende bereikbaarheid. Ook toegankelijkheid, deelmobiliteit, laadinfra en het tegengaan van vervoersarmoede vragen om gemeentebrede uitgangspunten.

Opgavematrix

Concrete opgave	Wat speelt er?	Wat vraagt dit voor de integrale visie?	Type opgave
Welke bereikbaarheidsprincipes gelden bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen?	De Omgevingsvisie Kom werkt al met de Winterswijkse mobiliteitsladder: lopen, fietsen en OV krijgen prioriteit, daarna volgt de auto. Deze lijn sluit aan bij de Mobiliteitsvisie 2050, de ontwerp Nota Ruimte en de ontwerp Omgevingsvisie Gelderland. De Omgevingsvisie Buitengebied bevat mobiliteit meer via routes, wegzones, nieuwe functies met verkeer aantrekkende werking worden exclusief in wegzones toegelaten. Die zijn getrokken langs wegen die deel uitmaken van de hoofdinfrastructuur voor auto en fiets.	De integrale visie moet de mobiliteitsladder en bereikbaarheid als ruimtelijke randvoorwaarde borgen, maar daarbij ook ruimte bieden voor gebiedsgericht maatwerk zoals in het buitengebied. Daarbij moet duidelijk worden hoe bereikbaarheid wordt afgewogen bij woningbouw, mogelijke uitleglocaties, voorzieningen, bedrijvigheid, recreatie, energie-infrastructuur en ontwikkelingen in komrand en buitengebied. Daarbij moet niet alleen naar de directe locatie worden gekeken maar ook naar de effecten op de gehele infrastructuur.	Kaderstellende opgave / integratieopgave
Welke positie kiest Winterswijk op regionale en grensoverschrijdende bereikbaarheid?	Winterswijk ligt aan de grens en is afhankelijk van goede verbindingen met de Achterhoek, Twente en Duitsland. Uit de beleidsanalyse komen bovenlokale signalen naar voren: Winterswijk als tweede regiokern in het haltermodel, versterking van de N18-corridor, versnelling van OV-verbindingen, RegioExpres, grensoverschrijdende bereikbaarheid, de sneltrein Winterswijk-Münster en de AMT-regio Achterhoek-Münster-Twente als ruimtelijk-economisch ankergebied.	De integrale visie moet bepalen welke regionale en grensoverschrijdende bereikbaarheidsambitie Winterswijk wil benoemen. In de zienswijzen op de Ontwerp Nota Ruimte en de Ontwerp Omgevingsvisie Gelderland is aandacht gevraagd voor de positie van Winterswijk als grensgemeente en tweede regiokern. Daarnaast ligt er een kans om Winterswijk te positioneren binnen een bredere M-regio van middelgrote steden en economische clusters in de Achterhoek, Twente en het aangrenzende Duitse gebied. De visie moet aangeven welke verbindingen en lobbylijnen prioriteit hebben en hoe deze bijdragen aan wonen, werken, voorzieningen, economie, recreatie en de grensregio.	Strategische keuzevraag / regionale positionering

Welke ruimtelijke rol krijgen het station, de stationsomgeving en mogelijke mobiliteitshubs?	De Omgevingsvisie Kom benoemt het station en de stationsomgeving als belangrijke plek in de bereikbaarheidsstructuur. Uit de beleidsanalyse komen daarnaast regionale OV-ambities, spoorcapaciteit, hubs, deelmobiliteit, P+R en de koppeling met centrum, voorzieningen en regionale bereikbaarheid naar voren. Oudere keuzes uit de Structuurvisie Kom, zoals P+R aan de zuidzijde van het station en parkeren rond de stedelijke as, komen niet meer expliciet terug of zijn anders geformuleerd.	De integrale visie moet op hoofdlijnen aangeven welke rol station en stationsomgeving krijgen in de ruimtelijke ontwikkeling van Winterswijk, denkend aan transformatie van de stationsomgeving, verbinden van groenstructuren en cultuurhistorie met openbare ruimte. Daarbij gaat het ook om de betekenis voor wonen, onderwijs, zorg, voorzieningen, centrumbezoek en regionale bereikbaarheid. Ook moet duidelijk worden welke keuzes strategisch in de visie thuishoren en welke onderdelen worden uitgewerktin programma's.	Strategische keuzevraag / uitwerkingsvraag beleidshuis
Hoe verbinden we bereikbaarheid met woningbouwgroei, mogelijke uitleglocaties en voorzieningen?	De groeiambitie van Winterswijk en de zoektocht naar mogelijke uitleglocaties maken bereikbaarheid opnieuw belangrijk. Provinciale en regionale kaders benadrukken dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen goed bereikbaar moeten zijn met fiets, OV en auto, en dat vitale functies bereikbaar moeten blijven. Dit raakt voorzieningen, scholen, zorg, centrum, bedrijventerreinen en buurtschappen.	De integrale visie moet bereikbaarheid als randvoorwaarde meenemen bij nieuwe woonlocaties, mogelijke uitleglocaties en ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij gaat het niet alleen om de bereikbaarheid van de locatie zelf, maar ook om effecten op het bredere mobiliteitsnetwerk, zoals verkeersstromen, parkeren, verkeersveiligheid, hulpdiensten, langzaam verkeer en de bereikbaarheid van voorzieningen, centrum, station, ziekenhuis, bedrijventerreinen en buurtschappen.	Integratieopgave / randvoorwaarde
Hoe blijven kom, komrand, buurtschappen en buitengebied bereikbaar voor verschillende gebruikers?	In de Omgevingsvisie Buitengebied spelen bereikbaarheid, recreatieve routes, wegzones, landbouwverkeer, vrachtverkeer, zandwegen, fietsverbindingen en verkeersveiligheid. In de Omgevingsvisie Kom ligt de nadruk meer op lopen, fietsen, centrum, parkeren, verkeersveiligheid en verblijfskwaliteit. Het Mobiliteitsplan 2025-2040 brengt deze lijnen actueler samen, onder meer voor fietsstructuur, landbouw- en vrachtverkeer, deelmobiliteit, laadinfra en toegankelijkheid.	De integrale visie moet gebiedsgericht aangeven welke bereikbaarheidskwaliteit nodig is voor kom, komrand, buurtschappen en buitengebied, en waar differentiatie logisch is omdat gebruikers, functies en vervoerswijzen per gebied verschillen.	Strategische keuzevraag / gebiedsdifferentiatie
Welke uitgangspunten gelden voor toegankelijke, inclusieve en duurzame mobiliteit?	Uit het Mobiliteitsplan, de Integrale Laadvisie en bovenlokale kaders komen toegankelijkheid, deelmobiliteit, elektrisch vervoer, laadinfrastructuur, publieke mobiliteit, vraagafhankelijk vervoer en het tegengaan van vervoersarmoede naar voren. De Omgevingsvisie Kom bevat hiervoor al meerdere principes; in de Omgevingsvisie Buitengebied is dit minder samenhangend uitgewerkt.	De integrale visie moet op hoofdlijnen benoemen welke uitgangspunten gelden voor toegankelijke en duurzame mobiliteit. De concrete uitwerking van laadpalen, deelmobiliteit, doelgroepenvervoer, concessies en uitvoeringsmaatregelen hoort vooral in mobiliteitsprogramma of uitvoeringsbeleid.	Kaderstellende opgave

Conclusie thema

Bereikbaarheid en toegankelijkheid vragen geen fundamentele koerswijziging, maar wel een duidelijke actualisatie en koppeling met andere zware opgaven. De startnotitie kan bereikbaarheid positioneren als randvoorwaarde voor wonen, voorzieningen, economie en gebiedsontwikkeling, en tegelijk de regionale en grensoverschrijdende ambities agenderen. Daarmee past de conclusie bij de middelgrote zwaarte: vooral verbinden, actualiseren en strategisch positioneren.

5 THEMA 5 | DUURZAAM, ENERGIENEUTRAAL EN CIRCULAIR

Beleidsdekking	Laag tot middel
Zwaarte integratieopgave	**Zware opgave, keuze maken**
Hoofdreden	De ambitie is voornamelijk op nationaal en provinciaal niveau aanwezig, maar vraagt om een ruimtelijke vertaling naar gemeentelijk niveau op onder andere energieopwekking, energieopslag, warmtetransitie, netcapaciteit, klimaatadaptatie, en circulariteit.
Primair betrokken gebied	Gemeentebreed, kom en buitengebied

Kernbeeld

Duurzaamheid, energietransitie en circulariteit vormen een zware integratie- en actualisatieopgave. De bestaande ambities voor energie- en klimaatneutraliteit zijn opgenomen in de Omgevingsvisie Kom, maar moeten ruimtelijk worden vertaald voor de hele gemeente. Daarbij gaat het niet alleen om energieopwekking, maar ook om warmtetransitie, energie-infrastructuur, energieopslag, netcapaciteit, klimaatadaptatie en circulariteit.

De integrale visie moet bepalen welke duurzaamheidsprincipes richtinggevend zijn voor nieuwe ontwikkelingen en welke keuzes of uitwerkingen thuishoren in programma's, warmtebeleid, uitvoeringsbeleid of omgevingsplan. Vooral duurzame opwek, opslag, energiemix en netcapaciteit vragen om ruimtelijke afwegingen met landschap, erfgoed, natuur, landbouw, participatie en lokaal eigendom. Daarmee raakt dit thema direct aan wonen, economie, mobiliteit, groen en ruimtelijke kwaliteit.

Opgavematrix

Concrete opgave	Wat speelt er?	Wat vraagt dit voor de integrale visie?	Type opgave
Hoe vertalen we de bestaande ambitie voor klimaat- en energieneutraliteit naar een ruimtelijke duurzaamheidskoers?	De ambitie om richting 2050 energie- en klimaatneutraal te worden is niet nieuw. De Omgevingsvisie Kom benoemt al energieneutraliteit, klimaatneutraliteit, CO2-reductie, de Trias Energetica en het Akkoord van Groenlo. Ook in regionale en provinciale stukken uit de beleidsanalyse komt deze lijn terug. De Omgevingsvisie Buitengebied benoemt duurzaamheid en zonne-energie, maar werkt de actuele klimaat- en energiedoelen minder samenhangend uit.	De integrale visie moet de bestaande duurzaamheidsambitie gemeentebreed actualiseren en vertalen naar ruimtelijke hoofdprincipes. Daarbij moet duidelijk worden waar duurzaamheid richtinggevend is voor nieuwe ontwikkelingen en welke uitwerking thuishoort in programma's, warmtebeleid, uitvoeringsbeleid of omgevingsplan.	Actualisatieopgave / integratieopgave
Welke ruimtelijke keuzes vraagt de warmtetransitie en verduurzaming van de gebouwde omgeving?	De beleidsanalyse laat zien dat de warmtetransitie al is uitgewerkt in onder meer de Transitievisie Warmte, het Akkoord van Groenlo en regionale stukken. De Omgevingsvisie Kom benoemt aardgasvrij in 2050, isolatie, energiebesparing, duurzame warmte en het warmteprogramma. In de Omgevingsvisie Buitengebied is deze lijn nauwelijks uitgewerkt.	De integrale visie moet op hoofdlijnen aangeven wat de warmtetransitie ruimtelijk en sociaal betekent. De visie hoeft geen warmteoplossing per wijk of buurt vast te leggen, maar moet wel duidelijk maken welke ruimtelijke uitgangspunten gelden voor nieuwbouw, bestaande bouw, verdichting, collectieve warmte en gebiedsgerichte verduurzaming.	Integratieopgave / uitwerkingsvraag beleidshuis
Welke ruimte en voorwaarden geven we aan duurzame energieopwekking, opslag en energiemix?	Uit de beleidsanalyse komt duurzame energieopwekking als zwaar ruimtelijk thema naar voren. Regionale stukken zoals RES 2.0 en het Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie vragen om voortgang in duurzame opwek. Lokaal spelen onder meer zon-op-dak, zonnevelden, windenergie, het windmoratorium, opslag, cable-pooling, lokaal eigendom en landschappelijke inpassing.	De integrale visie moet hoofdprincipes opnemen voor duurzame opwek, opslag en energiemix. Daarbij moet duidelijk worden hoe Winterswijk omgaat met zon, wind, opslag, lokaal eigendom, participatie, landschap, erfgoed, natuur en landbouw. Concrete projectbeoordeling hoort elders, maar de visie moet wel richting geven aan het afwegingskader.	Strategische keuzevraag / randvoorwaarde

Hoe gaan we om met de energie-infrastructuur en netcapaciteit bij groei, wonen, werken en mobiliteit?	De groei van Winterswijk vraagt ruimte voor woningen, werklocaties, mobiliteit en energieinfrastructuur. Nieuwe woningen, warmtepompen, laadinfra, bedrijven, duurzame opwek en opslag leggen extra druk op het elektriciteitsnet. Uit de beleidsanalyse blijkt dat netcapaciteit steeds meer een randvoorwaarde wordt voor waar, wanneer en hoe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.	De integrale visie moet bepalen hoe energie-infrastructuur wordt meegenomen bij woningbouw, bedrijventerreinen, laadinfra, duurzame opwek, opslag en mogelijke uitleglocaties, en welke ruimtelijke reserveringen en slimme combinaties mogelijk zijn.	Randvoorwaarde / actualisatieopgave
Hoe vertalen we circulariteit en toekomstbestendig bouwen naar ruimtelijke keuzes voor wonen, erven, werklocaties en gebiedsontwikkeling?	Circulariteit komt terug via nationale, provinciale kaders en in de Omgevingsvisie Kom zelf. De Omgevingsvisie Kom benoemt onder meer minder grondstoffengebruik, circulair en biobased bouwen en toekomstbestendige werklocaties. In de Omgevingsvisie Buitengebied is circulariteit minder expliciet aanwezig, terwijl het relevant is voor VAB, erftransformatie, hergebruik van materialen, kringlooplandbouw, biobased bouwen en circulaire bedrijvigheid.	De integrale visie moet circulariteit opnemen als ruimtelijk principe, zonder technische normen of uitvoeringsdetails over te nemen. De visie moet benoemen waar circulariteit relevant is voor nieuwbouw, bestaande gebouwen, erftransformatie, sloop en hergebruik, bedrijventerreinen, circulaire bedrijven en gebiedsontwikkeling en bepalen of we dit als randvoorwaarden willen gelden bij ruimtelijke ontwikkelingen.	Actualisatieopgave / ruimtelijke vertalingsopgave

Conclusie thema

Duurzaamheid blijft een zware opgave waarin de startnotitie duidelijke keuzes moet agenderen. De integrale visie moet de bestaande ambitie voor klimaat- en energieneutraliteit vertalen naar ruimtelijke hoofdprincipes voor energieopwekking, energieopslag, warmtetransitie, netcapaciteit, klimaatadaptatie, en circulariteit. De conclusie moet daarom breder zijn dan energie-inpassing alleen: het gaat om een samenhangende ruimtelijke duurzaamheidskoers die richting geeft én aangeeft wat later in programma's of uitvoering wordt uitgewerkt.

6 THEMA 6 | ECONOMISCH VITAAL

Beleidsdekking	Middel tot hoog
Zwaarte integratieopgave	**Middelgrote opgave**
Hoofdreden	De basis is aanwezig. De opgave zit vooral in het verbinden van economische lijnen voor onder andere centrum, werklocaties, buitengebied, recreatie, landbouw en regionale positionering.
Primair betrokken gebied	Kom, centrum en bedrijventerreinen

Kernbeeld

Economische vitaliteit kent een middelgrote integratieopgave. De basis is aanwezig, maar de integrale visie moet de economische lijnen uit kom, centrum, werklocaties, buitengebied, recreatie en grensregio sterker verbinden tot één ruimtelijk-economische koers. Daarbij gaat het om het centrum en detailhandel, toekomstbestendige werklocaties, Werklandschap Arrisveld, landbouw, VAB, erftransformatie, recreatie, toerisme en kleinschalige bedrijvigheid.

De opgave zit vooral in het actualiseren en ruimtelijk verbinden van bestaande beleidslijnen. De integrale visie moet economie koppelen aan wonen, bereikbaarheid, voorzieningen, arbeidsmarkt, energie, landschap, erfgoed, natuur en regionale positionering. Ook moet duidelijk worden welke randvoorwaarden gelden voor toekomstbestendige economie, zoals netcapaciteit, circulariteit, klimaatadaptatie, milieuruimte, landschappelijke kwaliteit en de juiste functie op de juiste plek.

Opgavematrix

Concrete opgave	Wat speelt er?	Wat vraagt dit voor de integrale visie?	Type opgave
Hoe brengen we centrum, werklocaties, buitengebied, recreatie en grensregio samen tot een ruimtelijk-economische koers?	De Omgevingsvisie Kom werkt economie vooral uit via centrum, voorzieningen, detailhandel, zorg, werklocaties en regionale positie. De Omgevingsvisie Buitengebied kijkt meer naar landbouw, VAB, recreatie, toerisme, erven en landschapskwaliteit. Uit de beleidsanalyse komt dezelfde breedte terug, met nadruk op vestigingsklimaat, toekomstbestendige werkmilieus en samenhang met wonen, bereikbaarheid en voorzieningen.	De integrale visie moet een gemeentebrede ruimtelijk-economische koers opnemen. Daarbij moet duidelijk worden welke economische rollen de kom, het centrum, werklocaties, buurtschappen en het buitengebied krijgen, en hoe economie wordt verbonden met wonen, mobiliteit, energie, landschap, erfgoed en voorzieningen.	Integratieopgave / strategische keuzevraag
Hoe borgen en actualiseren we de bestaande centrum- en detailhandelskoers?	Voor het centrum zijn al duidelijke keuzes gemaakt. De Omgevingsvisie Kom, Centrumvisie, Detailhandelsvisie en het regionale Afsprakenkader Detailhandel bevestigen de lijn van een compact kernwinkelgebied, een sterke Markt, functiemenging, horeca, beleving en een regionale verzorgingsfunctie.	De integrale visie moet de hoofdkoers voor het centrum bevestigen en verbinden met wonen, verblijfskwaliteit, bereikbaarheid, vergroening, erfgoed en voorzieningen. De uitwerking van branchering, PDV-regels, leegstand, acquisitie en concrete centrumprojecten hoort vooral in omgevingsplan, centrumaanpak of uitvoering.	Actualisatieopgave / integratieopgave
Hoe benutten en verduurzamen we bestaande werklocaties en Werklandschap Arrisveld toekomstbestendig?	Het Regionaal Programma Werklocaties Achterhoek 2024-2028 laat zien dat Winterswijk een ruimtevraag heeft voor bedrijvigheid en dat op korte termijn ontwikkeling van extra bedrijventerrein nodig is. De Omgevingsvisie Kom benoemt De Vlijt en Werklandschap Arrisveld al als ontwikkelruimte voor het lokale bedrijfsleven.	De integrale visie moet de bestaande koers rond werklocaties actualiseren en borgen. Daarbij moet duidelijk worden hoe Arrisveld, De Vlijt, Veeneslat, Misterweg en andere werklocaties zich tot elkaar verhouden, welke principes gelden voor beter benutten en verduurzamen, en welke uitwerking thuishoort in RPW, omgevingsplan, gebiedsontwikkeling of uitvoeringsprogramma.	Actualisatieopgave / integratieopgave

Welke economische rol krijgt het buitengebied bij landbouw, VAB, erftransformatie en kleinschalige bedrijvigheid?	De Omgevingsvisie Buitengebied heeft een sterke lijn voor een economisch vitaal platteland. Daarin komen landbouw, verbrede landbouw, VAB, functieverandering, multifunctionele bestemmingen, recreatie, zorg en kleinschalige bedrijvigheid samen. De Omgevingsvisie Kom raakt dit onderwerp nauwelijks, omdat het vooral buiten de fysieke kom speelt.	De integrale visie moet gebiedsgerichte uitgangspunten opnemen voor economische ontwikkeling in het buitengebied. Daarbij moet duidelijk worden wat mogelijk is via VAB, erftransformatie, nevenactiviteiten, recreatie, zorg of kleinschalige bedrijvigheid, en onder welke voorwaarden voor landschap, landbouw, erfgoed, natuur, bereikbaarheid en leefbaarheid.	Strategische keuzevraag / integratieopgave
Hoe verbinden we recreatie en toerisme met landschap, erfgoed, natuur en leefbaarheid?	Recreatie en toerisme komen in de beleidsanalyse sterk terug via de Beleidsvisie Recreatie en Toerisme Groeien in balans, de Vrijetijdsagenda Achterhoek en het provinciale Beleidskader Recreatie en Toerisme. Deze stukken vragen om recreatie en toerisme ruimtelijk mee te wegen, bezoekers beter te spreiden, kwetsbare natuur te ontzien, vitale verblijfsrecreatie te versterken en het onderscheidend vermogen van Winterswijk te benutten.	De integrale visie moet aangeven waar recreatie en toerisme ruimtelijk kunnen bijdragen aan economie, centrum, landschap en buitengebied, en waar voorwaarden of begrenzing nodig zijn. Concrete bezoekerscommunicatie, marketing, toeristenbelasting en uitvoeringsagenda horen niet in de visie, maar in programma en uitvoering.	Integratieopgave / strategische keuzevraag
Hoe verbinden we economische vitaliteit met wonen, voorzieningen, arbeidsmarkt en regionale positionering?	De Achterhoek Visie 2030 benoemt arbeidsmarktkrapte, smart industry, agrosector, innovatie, talent en het aantrekken van arbeidskrachten. In de beleidsanalyse komt Winterswijk ook terug als regionaal centrum, met centrumvoorzieningen, streekziekenhuis, zorg, detailhandel en recreatieve aantrekkingskracht. Daarnaast is de AMT-regio Achterhoek-Münster-Twente als grensoverschrijdend economisch perspectief benoemd.	De integrale visie moet economie verbinden met de groeiambitie voor wonen, voorzieningen, mobiliteit en regionale samenwerking. Daarbij moet worden bepaald welke regionale en grensoverschrijdende economische positionering op visieniveau wordt benoemd, en welke onderdelen vooral via lobby, economisch beleid of regionale programma's worden opgepakt.	Integratieopgave / regionale positionering
Welke ruimtelijke randvoorwaarden zijn nodig voor een toekomstbestendige economie?	Provinciale en regionale stukken leggen nadruk op toekomstbestendige werklocaties, circulaire economie, energietransitie, netcongestie, digitalisering, klimaatadaptatie en ruimte voor bedrijven die niet overal passen. De Omgevingsvisie Kom benoemt toekomstbestendige bedrijventerreinen en koppelt economie aan verduurzaming; de Omgevingsvisie Buitengebied bevat lijnen voor landbouw, VAB, recreatie en kleinschalige economie.	De integrale visie moet op hoofdlijnen benoemen welke randvoorwaarden bij economische ontwikkeling meewegen: energie en netcapaciteit, bereikbaarheid, circulariteit, klimaatadaptatie, milieuruimte, landschappelijke kwaliteit en de juiste functie op de juiste plek. Technische normen en uitvoeringsmaatregelen horen vooral in programma's, RPW, omgevingsplan of uitvoering.	Randvoorwaarde / actualisatieopgave

Conclusie thema

Economie vraagt vooral om actualisatie en samenhang, niet om een volledig nieuwe koers. De startnotitie kan de ruimtelijk-economische koers agenderen waarin centrum, werklocaties, buitengebied, recreatie en grensregio met elkaar worden verbonden. Daarmee past de conclusie bij de middelgrote zwaarte: bestaande lijnen borgen, actuele keuzes rond werklocaties en buitengebied expliciteren en economische ontwikkeling verbinden met wonen, mobiliteit, energie en ruimtelijke kwaliteit.

7 THEMA 7 | GEZOND, INCLUSIEF EN VEILIG

Beleidsdekking	Middel tot hoog
Zwaarte integratieopgave	**Beperkt tot middelgroot**
Hoofdreden	De koers is verenigbaar. De opgave zit vooral in het gemeentebreed borgen en gebiedsgericht toepassen van principes voor onder andere gezondheid, toegankelijkheid, ontmoeting, milieukwaliteit en veiligheid.
Primair betrokken gebied	Gemeentebreed

Kernbeeld

Gezond, inclusief en veilig is inhoudelijk goed verenigbaar tussen beide visies en vormt daarom een beperkte tot middelgrote integratieopgave. De bestaande lijnen over gezondheid, bewegen, ontmoeten, toegankelijkheid, milieukwaliteit, positieve gezondheid, leefbaarheid, stilte, duisternis en naoberschap moeten vooral gemeentebreed worden geborgd en gebiedsgericht worden verbreed.

De integrale visie moet gezondheid, inclusie en veiligheid als ruimtelijk principe opnemen bij nieuwe ontwikkelingen, verdichting, transformatie en mogelijke uitleglocaties. Daarbij vraagt ieder gebied om eigen accenten: openbare ruimte en voorzieningen in de kom, groen-blauwe structuren en woonlocaties in de komrand, en bereikbaarheid, zorg nabij, sociale samenhang, recreatieve routes, stilte en duisternis in buurtschappen en buitengebied.

Opgavematrix

Concrete opgave	Wat speelt er?	Wat vraagt dit voor de integrale visie?	Type opgave
Hoe borgen we gezondheid, inclusie en veiligheid als ruimtelijk principe bij nieuwe ontwikkelingen?	De Omgevingsvisie Kom bevat al een stevige lijn over een gezonde en veilige leefomgeving: meer groen, ruimte voor bewegen, gezonde openbare ruimte en een integrale benadering van milieuthema's zoals geluid, lucht, geur, bodem en veiligheid. De Omgevingsvisie Buitengebied werkt vanuit positieve gezondheid, leefbaarheid, naoberschap en de kwaliteiten van stilte en duisternis.	De integrale visie moet gemeentebrede hoofdprincipes opnemen voor een gezonde, inclusieve en veilige leefomgeving. Daarbij gaat het om ruimtelijke voorwaarden voor bewegen, ontmoeten, toegankelijkheid, milieukwaliteit, sociale veiligheid, nabijheid van voorzieningen en een leefomgeving die ook voor kwetsbare groepen bruikbaar is.	Integratieopgave
Hoe verbreden we de bestaande lijn over bewegen, spelen, ontmoeten en toegankelijkheid naar de hele gemeente?	De Omgevingsvisie Kom heeft bewegen, sporten, spelen, ontmoeten en toegankelijke openbare ruimte al duidelijk verwerkt. Ook de BOSS-lijn is daarin meegenomen. In het buitengebied komen vergelijkbare thema's terug via wandel- en fietsroutes, naoberschap, sociale vitaliteit, ontmoeting en het gebruik van landschap en natuur voor gezondheid en recreatie.	De integrale visie moet aangeven welke uitgangspunten gemeentebreed gelden voor bewegen, spelen, ontmoeten en toegankelijkheid, en waar gebiedsspecifieke accenten nodig zijn. De visie moet duidelijk maken hoe ruimtelijke inrichting kan bijdragen aan gezondheid, inclusie en ontmoeting.	Integratieopgave
Hoe zorgen we dat woningbouwgroei en mogelijke woonlocaties bijdragen aan gezondheid, inclusie en veiligheid?	De groeiambitie van Winterswijk en de zoektocht naar mogelijke uitleglocaties maken gezondheid, inclusie en veiligheid extra relevant. Nieuwe woonlocaties bepalen voor lange tijd hoe mensen wonen, bewegen, elkaar ontmoeten en voorzieningen bereiken.	De integrale visie moet een helder ruimtelijk afwegingskader bieden voor woningbouw, verdichting, transformatie en eventuele uitleglocaties. Gezondheid, inclusie en veiligheid vormen daarbij leidende uitgangspunten. De visie bevat ruimtelijke principes, kwaliteitscriteria en praktische handvatten voor de inrichting van de leefomgeving, zoals richtlijnen voor bereikbaarheid, groen, ontmoeting, toegankelijkheid, verkeersveiligheid en een gezonde woonomgeving. Zo ontstaat een consistent kader voor toekomstige gebiedsontwikkelingen, zonder de stedenbouwkundige uitwerking op voorhand vast te leggen.	Integratieopgave / randvoorwaarde

Hoe geven we wonen, zorg, welzijn en zorgzame buurten ruimtelijk een plek?	Vergrijzing, langer zelfstandig wonen, zorg nabij en zorgzame buurten zijn belangrijke thema's. De Omgevingsvisie Kom bevat uitgangspunten over levensloopbestendig wonen, wonen met zor en nabijheid van voorzieningen. De Omgevingsvisie Buitengebied legt meer nadruk op sociaal vitaal platteland, erfdelen, kleinschalige zorginitiatieven, VAB en naoberschap.	De integrale visie moet op hoofdlijnen benoemen wat wonen, zorg, welzijn en zorgzame buurten ruimtelijk van elkaar vragen en wat we verstaan onder zorgwonen. De visie moet richting geven aan definities zoals wat verstaan wordt onder de nabijheid van voorzieningen, toegankelijke openbare ruimte, passende woonvormen, ontmoetingsplekken en de rol van kom, buurtschappen en buitengebied.	Strategische keuzevraag / integratieopgave
Hoe wegen we milieugezondheid, stilte, duisternis en omgevingsveiligheid mee bij ruimtelijke keuzes?	De Omgevingsvisie Kom werkt milieuthema's zoals geluid, lucht, geur, bodem en veiligheid al integraal uit. De Omgevingsvisie Buitengebied benoemt positieve gezondheid en geeft bijzondere betekenis aan stilte en duisternis als kwaliteiten van het buitengebied. Sommige onderdelen zijn vooral juridisch of technisch van aard en horen niet volledig op visieniveau thuis.	De integrale visie moet de hoofdprincipes voor milieugezondheid en omgevingsveiligheid benoemen en aangeven welke gebiedsgerichte aanpak eventueel wenselijk is. Daarbij moet duidelijk worden hoe geluid, lucht, geur, bodem, externe veiligheid, stilte, duisternis en gevoelige functies worden meegewogen. Juridische borging en technische uitwerking horen vooral in omgevingsplan, uitvoeringsbeleid of specifieke programma's.	Randvoorwaarde
Welke gebiedsspecifieke accenten zijn nodig voor een gezonde, inclusieve en veilige leefomgeving?	In de kom spelen vooral openbare ruimte, vergroening, bewegen, verkeer, voorzieningen, ontmoeting en milieuhinder. In de komrand komen nieuwe woonlocaties, bereikbaarheid, landschap en groen-blauwe structuren samen. In buurtschappen en buitengebied spelen bereikbaarheid, vergrijzing, zorg nabij, sociale samenhang, recreatieve routes, stilte, duisternis en landbouw.	De integrale visie moet duidelijk maken welke principes gemeentebreed gelden en waar differentiatie nodig is tussen kom, komrand, buurtschappen en buitengebied. Dit vraagt verbinding met wonen, groen, mobiliteit, economie en erfgoed, omdat gezondheid en veiligheid afhangen van de manier waarop functies ruimtelijk worden gecombineerd.	Integratieopgave / strategische keuzevraag

Conclusie thema

Gezond, inclusief en veilig vraagt vooral om borgen, verbreden en gebiedsgericht toepassen. De startnotitie kan een gemeentebreed principe voor een gezonde, inclusieve en veilige leefomgeving agenderen en dit verbinden met wonen, groen, mobiliteit, economie en erfgoed. De conclusie sluit aan bij de beperkte tot middelgrote zwaarte: de koers is aanwezig, maar moet scherper worden vertaald naar ruimtelijke randvoorwaarden en gebiedsspecifieke accenten.